

Aloite luontolähtöisten menetelmien valtakunnallisesta käyttööntamisesta

Green Care Finland ry ja Maaseutupolitiikan neuvoston HYMY- ja TUUMA -verkostot (Työn ja yrittäjyyden uudet mahdollisuudet maaseudulla, Hyvän elämän edellytysten varmistaminen maaseutualueilla).

YHTEYSTIEDOT:

Anja Yli-Viikari,
anja.yli-viikari@luke.fi,
029 532 6662.

KIRJOITTAJAT:

Anja Yli-Viikari
(Luonnonvarakeskus),
Anne Porthén (Kansalaisareena),
Sirpa Mäkinen (Soliseva)
ja Suvi Pohjola-Stenroos
(Axina Oy/Arboretum Magnolia),
Juha Rutanen
(Helsingin yliopisto
Ruralia-Instituutti/Maaseutupolitiikan TUUMA-verkosto)
ja Mari Kattilakoski
(Itä-Suomen yliopisto/Maaseutupolitiikan HYMY-verkosto).

LUONTOLÄHTÖISET MENETELMÄT OSAKSI HYVINVOINNIN EDISTÄMISTÄ JA SOTE-PALVELUJA

TIIVISTELMÄ

Luontolähtöiset Green Care -menetelmät voivat tuoda sote-uudistuksen tavoitteiden mukaisia ratkaisuja ennalta ehkäisevään työhön ja sote-palveluihin. Näiden ratkaisujen käyttööntoa tulisi lähteä aktiivisesti edistämään seuraavilla alueilla: 1) hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen sekä kansanterveys, 2) voimavaralähtöisen kuntoutuksen, terapian ja päivä/työtoiminnan palvelut, sekä 3) lasten ja nuorten sosiaalisen kasvu ja psykososiaalinen tukeminen.

Esitykset toimenpiteistä:

- Green Care toiminnan vakiinnuttaminen valtakunnallisesti saatavaksi vaihtoehdoksi sosiaali- ja terveystalouteen tutkimus-, kehittämis- ja pilottihankkeiden avulla.**
- Kohdennettu palvelutarjonta kullekin asiakasryhmälle käyttäen arvioituja, näyttöön perustuvia menetelmiä.**
- Käypä hoito -suositusten ja muiden ohjaavien rakenteiden täydentäminen Green Care -menetelmillä.**
- Kuntouttavien ympäristöjen laaja-alaisempi käyttöönto yhteisöjen ja eri asiakasryhmien terveyden edistämiseksi. Toteutus yhteistyössä STM, OKM, YM ja MMM välillä.**
- Green Care -menetelmät osaksi sosiaali- ja terveystalouden koulutusjärjestelmää.**
- Tutkimukseen perustuvasta luontolähtöisten menetelmien osaamisesta vientituote.**

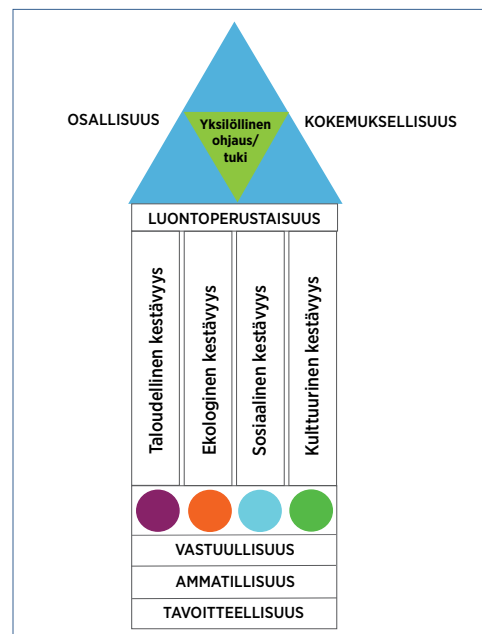
TOIMIALAN NYKYTILANNE JA HAASTEET

Luonto- ja eläinavusteisten menetelmien käyttö sosiaali- ja terveystalouteissa on viimeisten vuosikymmenten aikana lisääntynyt sekä kansallisella että kansainvälisellä tasolla. Suomessa käytettyjä menetelmiä ovat etenkin ratsastusterapia, sosiaalipedagoginen hevostoiminta, puutarhaterapia, palvelutalojen terapeuttiset pihat, seikkailukasvatus sekä koirien käyttö kuntoutuksessa ja kasvatuksessa (koulukoirat). Green Care -käsitteen myötä on viime vuosina kehitetty aktiivisesti luontolähtöisen toiminnan yleistä viitekehystä (kts. www.gcfinland.fi).

Luontolähtöiset menetelmät vastaavat suoraan sote-uudistuksen tavoitteisiin vahvistaa perustason palveluja sekä siirtää painopistettä ehkäisevään työhön. Palvelujen tulee vastata ih-

Aloite luontolähtöisten menetelmien valtakunnallisesta käyttöönottamisesta

misten tarpeisiin, ja ongelmiin pitää puuttua ajoissa. Luontolähtöisten menetelmien laajempi käyttöönotto saattaisi olla myös keino vähentää sosiaalialan työntekijöiden suurta vaihtuvuutta (esim. Kiskola 2019, Yli-Viikari 2022). Sote-alalla on alettu niin ikään keskustella ekologisen siirtymän ja kestävän kehityksen tavoitteista, mihin luontolähtöiset menetelmät voivat osaltaan tarjota käytännön ratkaisuja (Närhi & Matthies 2016).

Green Care -käsitteen keskeiset osatekijät.

Yhteistä kaikille luontolähtöisille toimintamuodoille on voimavara-lähtöisyys, jossa tuetaan asiakkaan aktivoitumista ja voimaantumista oman elämänsä selviytyjänä. Toimintamalleja tarvitaan erityisesti niille asiakkaille, joiden kanssa puheeseen ja keskusteluun perustuviin tukimuotojen kautta ei päästä eteenpäin.

Monet sote-alan ammattilaiset ovat jo ottaneet käyttöönsä luontolähtöisiä menetelmiä, ja kokevat pystyvänsä niiden kautta paremmin vastaamaan asiakkaiden tuen tarpeeseen. Green Care Finland ry:n jäsenmäärä on kasvanut viime vuosina voimakkaasti, palveluja tarjoavia jäseniä on yli 300. Asiasta ovat kiinnostuneet myös sote-alan opiskelijat, jotka ovat toimialan tulevaisuuden ammattilaisia. Haul-la “luonto+terveys” Theseus -tietokannasta löytyy jo 5139 julkaistua opinnäytetyötä, sekä “Green Care” -hakusanalla 1093. Alan suomalaisia väitöskirjoja on vasta muutamia psykologian (Salonen 2020) ja puttarhatieteen (Rabbe 2005) alalta.

Eläinavusteisia menetelmiä käytetään muun muassa lasten ja nuorten parissa tapahtuvan sosiaalityön tukena. Kuva: Voimaraita.

Aloite luontolähtöisten menetelmien valtakunnallisesta käyttönottamisesta

GreenCare
FINLAND

MAASEUTUPOLITIikka.FI
LANDSBYGDSPOLITIK.FI

Valtakunnalliset ohjausrakenteet huomioivat edelleen heikosti luontolähtöisyyden tarjoamia mahdollisuuksia. Esimerkiksi lasten ja nuorten käytöshäiriöitä koskeva Käypä hoito -suositus ei tunnista eläin- ja luontoavusteisia menetelmiä edes psykososiaalisen tuen kohdalla. Kela (2021) on kuitenkin ottanut tärkeän edistysaskeleen julkaisemalla Kuntoutussäätiön kanssa eläinavusteisten menetelmien käsikirjan.

Alan ammattilaiset kehittävät toimintamuotoja yhdistystoiminnan kautta; Green Care Finland ry:n, Suomen ratsastusterapeutit ry:n, Sosiaalipedagoginen hevostoiminta ry:n, Koirat kasvatus- ja kuntoutustyössä ry:n, Anima ry:n sekä Seikkailukasvatusverkoston kautta.

Toimialan vahvuutena, mutta myös sen haasteena on sen laajuus; toimintamallit tarjoavat ratkaisuja moniin sosiaali- ja terveystalouden ongelmiin. Ajattelutapa ei rajaudu yhteen menetelmään, vaan yhdistyy ihmisen ja luonnon väliseen suhteeseen, joissa on löydettävissä runsaasti terveyttä edistäviä mahdollisuuksia.

Tässä vaiheessa luontolähtöisten ratkaisujen käyttöönottoa tulisi mielestämme lähteä kehittämään erityisesti 1) terveyden edistämisen ja kansanterveyden, 2) voimavaralähtöisyyttä painottavien kuntoutuksen, terapian sekä päivä/työtoiminnan muotojen, ja 3) lasten ja nuorten sosiaalinen kasvun ja psykososiaalisen tuen osalta.

1. TERVEYDEN JA HYVINVOINNIN EDISTÄMINEN JA KANSANTERVEYS

Ympäristöministeriön ja Suomen ympäristökeskuksen (2020) tuore tietopaketti avaa kattavasti luonnon merkitystä fyysiselle, psyykkiselle ja sosiaaliselle terveyden ylläpitämiselle, ja sitä kautta sairauksien ennaltaehkäisylle, jota sote-uudistus painottaa.

Luonnon vaikutukset mielen hyvinvointiin ovat moninaiset. Luontoympäristö voi innostaa, rauhoittaa, parantaa keskittymiskykyä ja kuntouttaa (Tyrväinen ym. 2018). Lapsille luonto tarjoaa monipuolisesti virikkeitä ja oppimiskokemuksia. Luontokokemuksilla on merkitystä stressinhallinnan ja mielenterveyden tukena. Tanskalaisessa tutkimuksessa todettiin, miten viheralueiden vähäisyys lapsuuden kasvuympäristöissä näkyi aikuisena jopa 55 prosenttia korkeampana riskinä psykiatriseen häiriöön (Engemann ym. 2019). Britanniassa on arvioitu luontoretkeilyn vähentävän mielenterveyshoidon kustannuksia vuodessa yli 200 miljoonaa euroa (Saraev ym 2021).

Luonto innostaa liikkumaan ja osallistumaan. Helposti saavutettava luonto innostaa asukkaita liikkumaan monipuolisesti ja ympäri vuoden. Luonto on suomalaisten yleisimpiä liikuntapaikkoja, ja reilut kaksi kolmasosaa suomalaisista ulkoilee luonnossa viikoittain (Luonnonvarakeskus 2014). Luontoliikunta soveltuu elämänkaaren eri vaiheissa, kunhan esteettömien reittien ja luontokohteiden saatavuudesta on huolehdittu. Erityisen arvokkaita luontoliikunnan muodot ovat ihmisille, jotka muutoin ovat vähäisessä määrin fyysisesti aktiivisia.

Aloite luontolähtöisten menetelmien valtakunnallisesta käyttöönottamisesta

Folkhälsän innostaa lapsiperheitä liikkumaan luonnossa kouluttamalla vertaisohjaajia.

Koulujen ja päiväkotien piha-alueiden suunnittelussa ovat Suomessa korostuneet pitkälti turvallisuuskohdat. Piha-alueiden luontolähtöisen suunnittelun kautta voitaisiin osaltaan tukea lasten tasapainoista kehitystä (Jansson & Mårtensson 2012).

Folkhälsän, Keski-Suomen sairaanhoitopiiri ja Sipoon terveyskeskus ovat lähteneet aktiivisesti kehittämään toimintamalleja asiakkaiden/kansalaisten tarpeita vastaavaan elvyttävään ja voimaannuttavaan luontotoimintaan.

Folkhälsän innostaa lapsiperheitä liikkumaan luonnossa kouluttamalla **vertaisohjaajia**.

Meidän polku – liiku ja huilaa Keski-Suomessa (2017–2047) on 30 vuoden aikajänteeseen tähtäävä kansanterveyden ja hyvinvoinnin edistämislake. Hyvinvoinnin edistämiseen keskitytään neljän teeman; liikunnan, levon, luonnon ja yhteisöllisyyden kautta.

Sipoon terveyskeskus ja Luonnontie-yritys tarjoavat puolestaan pitkäaikaissairaiden terveyttä vahvistavaa **Terveysmetsä**-nimistä luontotoimintaa, jossa ryhmätoiminnan keinoin tuetaan ihmisten osallisuutta ja liikunnallista arkea.

Luontolähtöiset ratkaisut tukevat politiikkatavoitteita.

- **Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus 2020-2022** -ohjelman tavoitteita, erityisesti seuraavin osin: 1. Toiminnan painotuksen siirtäminen raskaista palveluista ehkäisevään ja ennakoivaan työhön, 2. Palveluiden laadun ja vaikuttavuuden parantaminen, 3. Palveluiden monialaisuuden ja yhteentoimivuuden varmistaminen, ja 4. Kustannusten nousun hillitseminen.
- **Hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämisen 2030** -periaatepäätöstä (2021), joka painottaa erityisesti terveyden ja turvallisuuden eriarvoisuutta vähentäviä toimenpiteitä.

Aloite luontolähtöisten menetelmien valtakunnallisesta käyttöönottamisesta

- **Kansallinen luonnon virkistyskäytön strategiaa**, joka laaditaan ensimmäistä kertaa Suomessa. Sen tavoitteena tunnistaa virkistyskäytön hyödyt kansanterveys ja -talous huomioiden.
- **Maaseutupoliittista kokonaisuohjelmaa**, joka tähtää luontoon perustuvan hyvinvoinnin edistämiseen ja palveluliiketoiminnan kehittämiseen.

2. VOIMAVARALÄHTÖISEN KUNTOUTUKSEN, TERAPIAN SEKÄ PÄIVÄ/TYÖTOIMINNAN MUODOT

Luontolähtöiset kuntoutuksen, terapian ja päivätoiminnan mallit ovat laajassa käytössä mm. Iso-Britanniassa (social farming, social gardens, green care), Norjassa (Inn På Tunet), Alankomaissa (Zorgboeren) ja Ruotsissa (Naturunderstödd Rehabilitering, Grön Arena, ym.).

Suomessa alan edelläkävijöitä on ollut Keski-Pohjanmaan sosiaali- ja terveysterveystyöntekijät (Soite), joka tarjoaa vakiintuneesti Green Care -työtoimintaa kehitysvammaisille ja mielenterveyskuntoutujille maksusetelien kautta. Valtakunnallisesti vakiintunutta palvelutarjontaa Suomessa on lähinnä ratsastusterapia vaikeavammaisten fysio- ja toimintaterapian muotona. Muut luonto- ja eläinavusteisen tuen muodot ovat huomattavasti rajatummin asiakkaiden saatavilla.

Soiten toteuttamaa Green Care -työtoimintaa ollaan parhaillaan arvioimassa Nordic NaBS-hankkeessa. SROI-arvioinnin alustavien tulosten mukaan toiminnan yhteiskunnalliset hyödyt ylittävät toiminnan kustannukset. Selkeimmät hyödyt toteutuvat asiakkaiden sosiaalisen ja psyykkisen toimintakyvyn vahvistumisena.

Alan kehittämispaineista kertoo sekin, miten runsaasti ESR-ohjelman puitteissa on viime vuosina toteutettu luontolähtöisyyteen liittyviä kuntouttavan työtoiminnan ja sosiaalisen kuntoutuksen hankkeita. Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus -ohjelma painottaa matalan kynnyksen mielenterveys- ja päihdepalveluiden rakentamista. Luontolähtöisyys sopii sekä varhaisen tuen muotoihin että sairastuneiden jälkeiseen työelämään kuntoutumiseen. Suomessa on kehitetty ja tutkittu Luonnosta Virtaa -menetelmää. Tätä on arvioitu kahdessa tutkimushankkeessa: työhyvinvoinnin tukena (Salonen ym. 2018) ja masennuksesta kuntoutuksessa (Salonen ym. 2022).

Soiten kehittämät toimintamallit päivä- ja työtoiminnassa tulisi ottaa valtakunnalliseen käyttöön sekä laajentaa palvelusetelin kautta saatavia tukipalveluja.

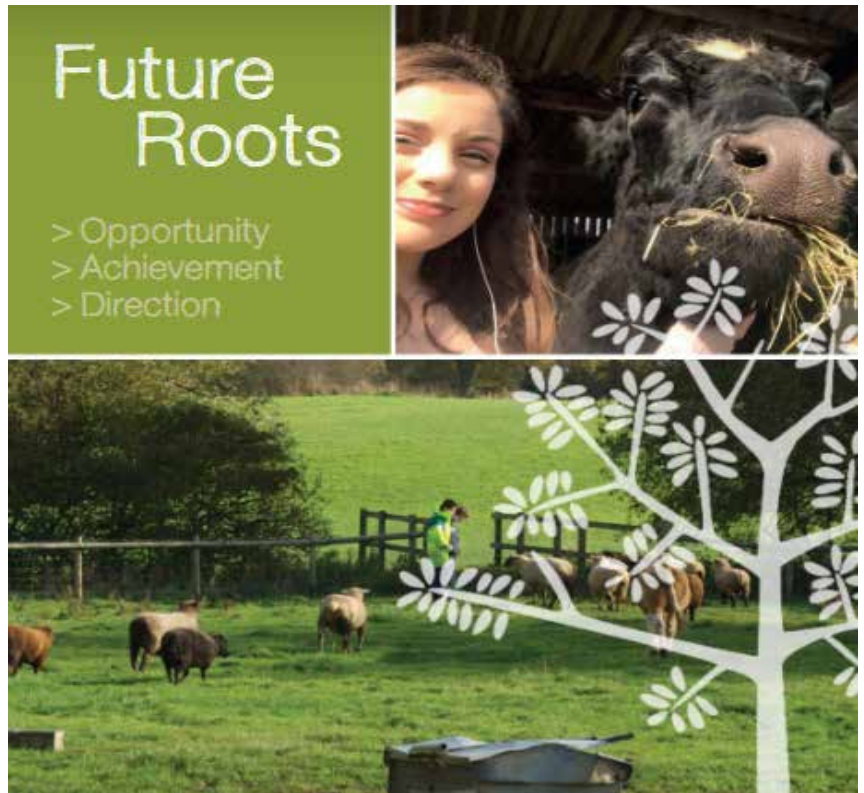
Isokummun maatila Pohjanmaalla on ensimmäisiä kuntouttavan maatilatoiminnan tiloja Suomessa.

Aloite
luontolähtöisten
menetelmien
valtakunnallisesta
käyttöönottamisesta

3. LASTEN JA NUORTEN SOSIAALINEN KASVU JA PSYKOSOSIAALINEN TUKEMINEN

Haavoittuvassa asemassa olevien lasten tukeminen on ollut Hollannissa, Norjassa ja Iso-Britanniassa yksi keskeisimpiä Green Care-toiminnan käyttömuotoja. Nämä ovat tarjonneet lapsille turvallisia harjoitteluympäristöjä mm. sosiaalisten taitojen ja elämänhallinnan vahvistamiseen. Esimerkiksi Future Roots-tilalla Iso-Britanniassa koulunkäynnin vaikeuksia omaavat yläasteikäiset nuoret pääsevät säännöllisesti yhtenä kouluviikon päivänä vahvistamaan elämäntaitojaan kuntouttavassa maatilatoiminnassa. Tuen vaikuttavuutta on selvitetty Sarah Hambidgen (2017) väitöstutkimuksessa.

Future Roots-yrityksen toimintamallien esittely: <https://www.wallisagency.co.uk/portfolio/future-roots/>

Luontolähtöisyydellä voidaan puheeseen ja keskusteluun perustuvan tuen rinnalle tuoda **toiminnallisia ja yhteisöllisiä tukimuotoja**, joissa haasteellisten asioiden käsittely tapahtuu luontevasti käytännön tekemisen yhteydessä. Lapsen kehitystä voidaan tukea samanaikaisesti monella fyysisellä, psyykkisellä ja sosiaalisella osa-alueella (Yli-Viikari 2022). Tärkeää on myös lapsen ja vanhemman välisen vuorovaikutuksen tukeminen.

Suomessakin on jo eri puolilla maata mm. sosiaalipedagogista hevostoimintaa, joka tarjoaa arvokasta tukea monen lapsen ja nuoren kasvulle. Toiminnalta puuttuu kuitenkin edelleen vakiintunut asema osana tukijärjestelmää. Mahdollisuuksien käyttöönotto tapahtuu enemmänkin yksittäisten toimijoiden aktiivisuuden ja henkilötason kontaktien kautta.

Aloite luontolähtöisten menetelmien valtakunnallisesta käyttöönottamisesta

Luonto- ja eläinavusteisille menetelmille on luotava selkeä toimintamalli, ja todennettava niiden vaikuttavuus mm. Kasvun tuki-järjestelmän ja Käypä hoito -suositusten kautta. Lasten ja nuorten parissa toimivia organisaatioita (lastensuojelu, lasten ja nuorten psykiatria, joustava perusopetus, erityisopetus) on tuettava luontolähtöisten menetelmien käyttöönotossa sekä rakennettava palvelut osaksi perhekeskusmallin yhteistyöverkostoja.

Lasten luontosuhteen merkitys terveydelle ja tasapainoiselle kasvulle on aihealue, josta saadaan jatkuvasti uutta tietoa. Mahdollisuudet kannattaa ottaa laajasti käyttöön sekä osana lasten normaalia kasvua ja kehittymistä, että haavoittuvassa asemassa olevien lasten tukitoimien osalta.

Vaikuttavuustiedon saatavuus

Luonto- ja eläinavusteisiin menetelmiin liittyvistä vaikutuksista on jo olemassa laajalti todennettua tutkimustietoa. Luonnonympäristöihin tiedetään liittyvän erityisesti elimistön vireystilaa rauhoittavia vaikutuksia, samoin kuin keskittymiskykyä lisääviä, myönteisiä mielialoja vahvistavia ja elpymistä tukevia vaikutuksia (Tyrväinen ym. 2018, Ulrich ym. 1991, Salonen 2020). Myönteisiä vaikutuksia saatetaan myös asiakkaiden itsetunnon vahvistumisen ja toiminnan säätelyn tasolla (McArdle ym. 2013, Hambidge 2017).

Eläinten läsnäoloon ja kohtaamiseen on niin ikään osoitettu liittyvän rauhoittavia ja elimistön stressireaktioita vähentäviä vaikutuksia (Viau ym. 2010, Beetz 2017). Eläinavusteisuuden kautta on voitu erityisesti vahvistaa toimijoiden sosiaalista aktiivisuutta (Richeson 2003, Rossetti ja King 2010, Chitic ym. 2012, Griffioen ja Enders-Slegers 2014, Scopa ym. 2019).

Vaikuttavuutta on todennettu useiden asiakasryhmien parissa myös diagnoosiin liittyvien oireiden vähenemisenä.

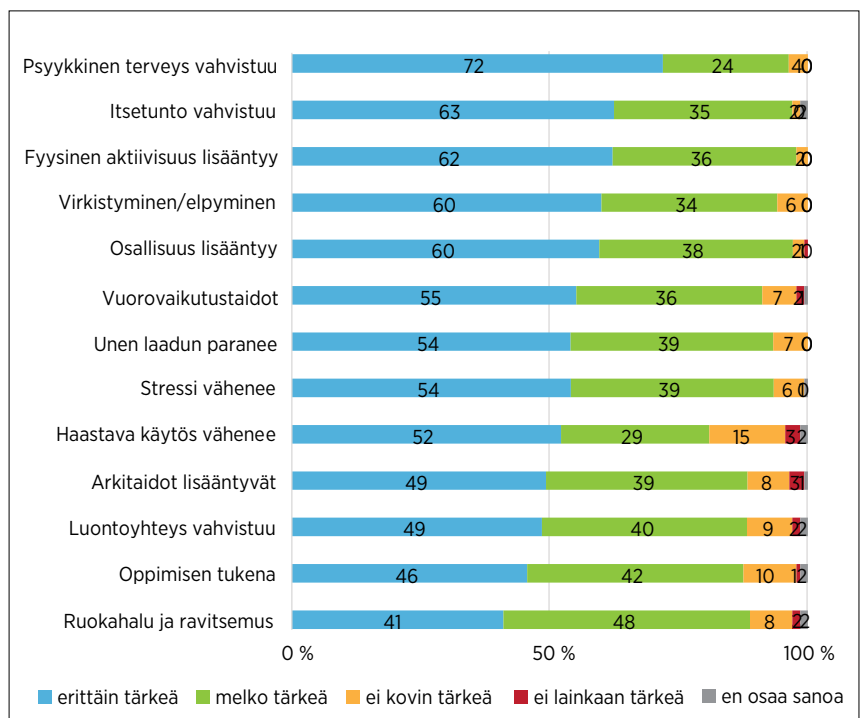
Yhdysvalloissa sijaitseva Green Chimneys tarjoaa erityislapsille kasvatus- ja kuntoutuspalveluita. Eläinavusteisia menetelmiä on käytetty vuodesta 1947 lähtien.

Aloite luontolähtöisten menetelmien valtakunnallisesta käyttöönottamisesta

Green Chimneys-yksikössä luontolähtöisyyden nähdään tuovan kannustavia oppimisen ja kasvun tilanteita, joissa lapsi voi kokea yhteyttä eläinten, luonnon ja ihmisten kanssa (Morris ym. 2019, Flynn ym. 2020). Lasten mielialat ovat parantuneet, samoin sosiaalisissa taidoissa, itsesäätelyssä ja itsetunnonsa on saavutettu myönteistä kehitystä. Eläinten merkitys on ollut keskeinen varsinkin silloin, kun lapsella on vaikeuksia luottaa muihin ihmisiin. Monilla lapsilla on ollut isoja haasteita tavalliseen kouluopetukseen ja perinteisiin terapiamuotoihin osallistumisessa. Heidän tulevaisuuden odotukset ovat muuttuneet selkeästi positiivisempaan suuntaan Green Chimneysissä vietettyjen kouluvuosien aikana.

Päätöksenteon ja yleisten hoitosuositusten näkökulmasta tutkimusnäyttöä luonto- ja eläinavusteisten menetelmien vaikuttavuudesta pidetään vielä alustavana. Erityisesti toivotaan lisää satunnaisesti kokeelliseen tutkimukseen perustuvaa näyttöä (Annerstedt & Währborg 2011, Anestis ym. 2014, Kendalla ym. 2015). Tutkimusta pitää kohdentaa myös luontolähtöisyyden osa-prosessien hallintaan sekä erilaisten asiakasryhmien tarpeiden mukaisesti suunnattujen toimintamallien (practice model) parantamiseen.

Käytännön tasolla vaikutusten tunnistaminen ei näyttäydä välttämättä isona ongelmana. Monissakin tilanteissa menetelmien vaikuttavuus on helposti nähtävissä ja todettavissa, esimerkiksi lapsen tai nuoren halukkuutena osallistua ja sitoutua yhteiseen työskentelyyn. Käyttöönotto on turvallista, sillä se tapahtuu aina asiakkaiden tahtotilaa ja kokemuksia kuunnellen, ja toimintaa tämän mukaisesti suunnaten.

Sote- ja kasvatustalouden ammattilaisten asettamat tavoitteet Green Care -toiminnalle (n=133). Ylilauri & Voutilainen 2021.

Aloite
luontolähtöisten
menetelmien
valtakunnallisesta
käyttööntamisestä

Luontolähtöisten menetelmien käyttöönottoa voikin enemmän rajata ratkaisujen saatavuus. Sote-ammattilaisten keinovalikoima esimerkiksi lasten ja nuorten tukemiseen on useinkin käytännön tasolla varsin rajallinen. Oheinen taulukko kertoo tavoitteista, joita sote- ja kasvatusalan ammattilaiset ovat asettaneet Green Care -toiminnalle. Ammatilainen joutuu rajallisen ajankäytön ja taloudellisten resurssien puitteissa hakemaan niitä keinoja, jotka kussakin tilanteessa ovat parhaiten saatavilla. Kokeileva kehittämistyö tulisi olla osana kaikkea ammatillista työskentelyä, jotta asiakkaiden muuttuviin tarpeisiin pystytään reagoimaan sote -uudistuksen tavoitteiden mukaisesti.

Useissa maissa luontolähtöisten tukimuotojen yleistymisen on tapahtunut henkilökohtaisten budjettien myötä. Tällöin viranomais-taho keskittyy palvelun ydinsisällön määrittämiseen, ja varsinaiselle palvelujen käyttäjälle jää enemmän valinnanvapautta sen suhteen, minkälaisen palveluntuottajan hän päätyy valitsemaan.

LIITE 1. SWOT-ANALYYSI

VAHVUUDET	HEIKKOUEDET
<p>Jokamiehen oikeudet mahdollistaneet suomalaisen luontosuhteen kehittymisen, luonnolla on myös tutkitusti merkitys mielen hyvinvointiin</p> <p>Todennettua tutkimustietoa luontoavusteisen kuntoutuksen vaikuttavuudesta sekä kansallisesti että kansainvälisesti</p> <p>Green Care Finland ry:n toiminnassa yli 10 vuoden laatutoiminta takaa prosessiosaamisen</p> <p>Menetelmien yhteispiirteinä asiakkaan osallistaminen ja voimaantuminen. Keskeistä myös kokemuksellinen oppiminen</p> <p>Monilla sote-ammattilaisilla jo menetelmäosaamista, monipuolista koulutus tarjolla</p>	<p>Ympäristösuunnittelussa ei riittävästi tietoa lähiviheralueiden tärkeydestä kouluissa, päiväkodeissa ja työpaikoilla</p> <p>Stressiin liittyvät kansanterveysongelmat (mm. mielenterveys) lisääntyneet, haavoittuvassa asemassa olevia kaikissa ikäryhmissä</p> <p>Käypä hoito -ohjeistus ei huomioi luontolähtöisiä menetelmiä edes psykososiaalisten tukitoimien osalta</p> <p>Luontolähtöisyyden tarjoamia mahdollisuuksia huomioidaan heikosti</p> <p>Green Care -palvelut toistaiseksi käytössä pilotteina ja rajatulle asiakasjoukolla</p>
MAHDOLLISUUDET	UHAT
<p>Ennaltaehkäisevää kansanterveyttä parhaimmillaan</p> <p>Toiminta taloudellista kestävää, aloitusinvestoinnit pieniä laitoshoitoon verrattuna</p> <p>Kestävää voimavarojen hyödyntämistä mm. monikäyttöisten virkistysmetsien ja yhteisöpuutarhojen avulla</p> <p>Luontolähtöisten menetelmien ja ympäristöjen monipuolisuus (metsä, vesistöt, puutarhat, eläimet) ja laajat sovellusmahdollisuudet (lapset, nuoret, työikäiset, ikäihmiset, mielenterveys, nepsy-oireet, uupuminen, päihdeongelmat, kotoutujat)</p>	<p>Tukimuotojen heikko saatavuus</p> <p>Liian mekaaninen käyttöönotto tunnistamatta paikallisia olosuhteita</p> <p>Riittävän lähellä sijaitsevien terapiaympäristöjen löytyminen</p> <p>Riskien hallinta (tapaturmat, tarttuvat eläintaudit) vaatii osaamista</p> <p>Kysynnän ja tarjonnan epäsuhta, kuormitus henkilöstölle ja ympäristölle</p> <p>Hidas reagointi kehittämistarpeisiin</p>

POSITIIVISET TEKIJÄT

1. Toiminnalle on suuri tarve, vaikuttavuus todettu
2. Toiminnan kulut kohtuulliset
3. Luontoympäristö mielletään osaksi suomalaisuutta
4. Luontoympäristöt tukevat tasa-arvoisuutta
5. Toiminta toteuttaa sosiaali- ja terveystieteiden linjauksia

NEGATIIVISET TEKIJÄT

1. Tarve erikoistuneille ympäristöille kasvaa
2. Tarve erikoismenetelmille kasvaa
3. Resurssien haasteet kehittyvän alan myötä.

TOIMENPITEET

SISÄINEN YMPÄRISTÖ

1. Green Care toiminnan vakiinnuttaminen valtakunnallisesti saatavaksi vaihtoehtoksi sosiaali- ja terveyspalveluihin tutkimus-, kehittämis- ja pilot-tihankkeiden avulla
2. Kohdennettu palvelutarjonta kullekin asiakasryhmälle käyttäen arvioituja, näyttöön perustuvia menetelmiä
3. Käypä hoito -suositusten ja muiden ohjaavien rakenteiden täydentäminen Green Care -menetelmillä.

ULKOINEN YMPÄRISTÖ

4. Kuntouttavien ympäristöjen laaja-alaisempi käyttöönotto yhteisöjen ja eri asiakasryhmien terveyden edistämiseksi. Toteutus yhteistyössä STM, OKM, YM ja MMM välillä.
5. Green Care -menetelmät osaksi sosiaali- ja terveysalan koulutusjärjestelmää.
6. Tutkimukseen perustuvasta luontolähtöisten menetelmien osaamisesta vientituote.

Aloite
luontolähtöisten
menetelmien
valtakunnallisesta
käyttöönottamisesta

KIRJALLISUUS

Beetz, A., Uvnäs-Moberg, K., Julius, H., Kotrschal, K., 2012. Psychosocial and psychophysiological effects of human-animal interactions: the possible role of oxytocin. *Front. Psychol.* 3.

Chitic, V., Rusu, A.S., Szamoskozi, S. 2012. The effects of animal-assisted therapy on communication and social skills. *Transylvanian Journal of Psychology* 1:2-13.

Coventry, P., Brown, J., Pervin, J., Brabyn, S., Pateman, R., Breedvelt, J., Gilbody, S., Stancliffe, R., McEachan, R., White, P., 2021. Nature-based outdoor activities for mental and physical health: Systematic review and meta-analysis. *SSM - Population Health* 16. <https://doi.org/10.1016/j.ssmph.2021.100934>.

Griffioen, R., Enders-Slegers, M. 2014. The effect of dolphin-assisted therapy on the cognitive and social development of children with down syndrome. *Anthrozoos. A Multidisciplinary Journal of The Interactions of People & Animals* 27(4).

Engemann, K. ym. 2019. Residential green space in childhood is associated with lower risk of psychiatric disorders from adolescence into adulthood. *PNAS* 116, ss. 5188-5193.

Fynn, E., Denson, E.B., Mueller, M.K., Gandenberger, J., and Morris, K.N. 2020. Human-animal-environment interactions as a context for youth development. Practitioners' perspectives on processes of change, implementation, and challenges. *Complementary Therapies in Clinical Practice* 41.

Hambidge, S. 2017. What does it mean to young people to be part of a care farm? An evaluation of a care farm intervention for young people with behavioural, emotional and social difficulties. Bournemouth University.

Jansson M., Mårtensson F. 2012. Green school grounds: A collaborative development and research project in Malmö, Sweden. *Children, Youth and Environment* 22 (1) 260-269

Luonnonvarakeskus 2014 Miten suomalaiset ulkoilevat metsissä ja saloilla? <http://www.metla.fi/metinfo/monikaytto/lvvi/tietoa-ulkoilusta.htm>

Federation of city farms and community gardens. Benefits of community growing, green spaces and outdoor education <https://www.farmgarden.org.uk/sites/farmgarden.org.uk/files/benefits-community-growing-research-and-evidence.pdf>

Federation of city farms and community gardens. Benefits of community growing: Mental health https://www.farmgarden.org.uk/sites/farmgarden.org.uk/files/benefits-community-growing-mental-health.pdf_0.pdf.

Flynn, E., Denson, E.B., Mueller, M.K., Gandenberger, J., and Morris, K.N. 2020. Human-animal-environment interactions as a context for youth development. Practitioners' perspectives on processes of change, implementation, and challenges. *Complementary Therapies in Clinical Practice* 41.

Kela 2021. Millainen on hyvä eläinavusteinen interventio? Käsikirja eläinavusteisten menetelmien laadukkaaseen toteuttamiseen eri toimintaympäristöissä. Lotta Hautamäki, Farid Ramadan, Tuuli Vilhunen. Kuntoutusta kehittämässä 29/2021. Kela ja Kuntoutussäätiö.

Kiskola, M. 2019. Toiskan filosofia. Hyvän elämän avaimia etsimässä. Into kustannus.

Mcardle, K., Harrison, T., Harrison, D. 2013. Does a nurturing approach that uses an outdoor play environment build resilience in children from a challenging background? *Journal of Adventure Education & Outdoor Learning* 13(3): 238-254.

Morris, K.N., Flynn, E., Jenkins, M., Senecal, J., Gandenberger, J., Hawes, S.M., Tedeschi, P. 2019. Documentation of nature-based programs at Green

**Aloite
luontolähtöisten
menetelmien
valtakunnallisesta
käyttöönottamisesta**

Chimneys. Saatavilla: <https://www.greenchimneys.org/why-animals-nature/sam-myra-ross-institute/tools-resources-practitioners/recent-studiesfindings/>.

Närhi, K., Matthies, A.-L. 2016. Ekososiaalinen ajattelu yhteistyössä. Teoksessa: I. Roivainen, S. Ranta-Tyrkkö. Yhteisöt ja yhteisösosiaalityön lähtökohdat.

Rabbe, E. 2005. The influence of a green environment and horticultural activities on the subjective well-being of the elderly living in long term care. University of Helsinki. Applied biology publications 24.

Richeson, N. E. 2003. Effects of animal-assisted therapy on agitated behaviors and social interactions of older adults with dementia. *Am J Alzheimers Dis Other Demen* 18(6): 353-8.

Rossetti J, King C. 2010. Use of animal-assisted therapy with psychiatric patients. *J Psychosoc Nurs Ment Health Serv.* 48(11): 44-8.

Salonen, K. (2020). Kokonaisvaltainen luontokokemus hyvinvoinnin tukena. Doctoral dissertation. Tampere: Tampere University.

Salonen, K., Hyvönen, K., Määttä, K., Feldt, T., and Muotka, J. (2018). Luontoympäristön yhteydet työhyvinvointiin ja työssä suoriutumiseen: kysely-, interventio- ja haastattelututkimuksen tuloksia. Jyväskylä: Jyväskylän yliopiston psykologian laitoksen julkaisuja 355.

Salonen, K., Hyvönen, K., Paakkolanvaara, J.-V., Korpela, K. 2022. Flow with nature treatment for depression: participants' experiences. *Front. Psychol.* 12:768372. doi: 10.3389/fpsyg.2021.768372

Saraev, V., O'Brien, L., Valatin, G. and Bursnell, M. 2021. Valuing the mental health benefits of woodlands. Research Report. Forest Research, Edinburgh. 1-32pp

Scopa C, Contalbrigo L, Greco A, Lanatà A, Scilingo EP, Baragli P. 2019. Emotional transfer in human-horse interaction. New perspectives on equine assisted interventions. *Animals (Basel)* 26;9(12): 1030.

Shanahan, D., Astell-Burt, T., Barber, E., et al. 2019. Nature-Based Interventions for Improving Health and Wellbeing: The Purpose, the People and the Outcomes. *Sports (Basel)*. 2019;7(6):141. doi:10.3390/sports7060141

Tyrväinen, L. ym. 2018. Mitä tiedetään metsän terveyshyödyistä? *Lääketeollinen Aikakauskirja Duodecim* 134:13, ss. 1397-1403

Ulrich, R.S., Simons, R., Losito, B., Fiorito, E., Miles, M., Zelson, M. 1991. Stress recovery during exposure to natural and urban environments. *Journal of Environmental Psychology* 11, 3:201-230.

Viau R, Arsenault-Lapierre G, Fecteau S, Champagne N, Walker CD, Lupien S. Effect of service dogs on salivary cortisol secretion in autistic children. *Psychoneuroendocrinology* 35(8): 1187-93.

Ylilauri, M., Voutilainen, O. 2021. Review of nordic nature-based service models. Study on the opportunities and challenges of the nature-based services in Finland, Sweden and Norway. University of Vaasa.

Yli-Viikari, A. 2022. Tassunjälkiä sydämessä ja mielessä. Luontolähtöisyys lasten ja nuorten tukipalveluissa. Luonnonvarakeskuksen raportti.

Yli-Viikari, A., Ylilauri, M., Tuurnas, S., Kuorelahti, M., Rainerma, E., Rautamäki, N., Okulov, S., Kamau, A. 2021. Luontoa tarvitaan sosiaali- ja terveyspalveluissa. Luonnonvarakeskus. Keskustelupaperi. <http://urn.fi/URN:NBN:-fi-fe2021081743475>

Ympäristöministeriö ja Suomen ympäristökeskus 2020. Elämänmittainen lähivihreäpolku. Tietopaketti lähiluonnon hyvinvointivaikutuksista. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162679/Elamanmittainen_lahivihrea_tietopaketti.pdf?sequence=1&isAllowed=y&fbclid=IwAR-OTj4PSglB9AgAPSA6m1lm8hXoV4rARs-LVhUSJ9YUXXKoJACJ_nVyw5cM